

BIGyard ontstond uit een bouwgroep in Berlijn. © Michael Feser

Hannover liet erfgoed herbestemmen. © Olaf Mahlstedt

De ontmoetingsruimte van R50 kan verbouwd worden. © Andrew Alberts

Museum Stam haalt expo Duits Architectuurmuseum naar Gent

Samenwonen oké, maar samen bouwen?

Collectief wonen begint door te sijnepelen in onze contreien. Maar er zijn meer formules mogelijk dan we wel denken. Dat blijkt uit een expo in Gent. **GEERT SELS**

De wijzen kwamen uit het oosten. Dat was in het evangelie zo, en dat is inzake collectief wonen opnieuw het geval. Alleen spreken ze deze keer overwegend Duits. Tal van Duitse steden hebben geslaagde experimenten achter de rug en Zwitserland is een trendsetter in coöperatieve projecten. Zij hebben iets te vertellen, en wij hebben iets te vragen. Daarom haalden drie musea tegelijk exposities naar ons land.

Waarom gaan mensen collectief wonen en tot welke architectuur leidt dat dan? Daar heeft *At home*, door het Duits Architectuurmuseum, veel antwoorden op. De expo belicht 21 recente projecten. Vaak spoort een crisissituatie mensen aan om alternatieven te zoeken. Maar hoe langer hoe meer

gaat het om een overtuiging: om kosten te drukken, om voor elkaar te zorgen, om samen meer slagkracht te hebben en om zuiniger met bouwkavels om te springen.

'De meeste initiatieven komen van bouwgroepen', zegt Peggy Totté van Architectuurwijzer. 'Gelijkgestemden vinden elkaar om samen een bouwproject op te zetten. Je treft ze het vaakst in steden aan. In Berlijn sloeg dat model goed aan. Na de val van de Muur was er volop ruimte voor experiment. Alles kon, alles mocht.'

Penthouse

R50 is een van die Berlijnse voorbeelden. Een architect kocht met verwante zielen een perceel en bracht er negentien wooneenheden onder. Waar een projectontwikkelaar een duur penthouse zou ontwerpen, opteerde hij voor een gemeenschappelijk dakterras. De gezamenlijke hangplek, wasruimte en werkplaats zijn verbouwbaar, voor het geval de bewoners de financiën niet meer rondkrijgen. Elk appartement is gemaakt op maat van de bewoners.

Nog in Berlijn ontstond in 2010 het project BIGyard. Met zijn 45 wooneenheden bewijst het dat bouwgroepen ook een grotere schaal aankunnen. En dat ze, langs drie zijden omgeven door brand-

muren van 22 meter hoog, lastige percelen niet schuwen. De architecten die het initiatief namen, gingen zelf het spoor van een projectontwikkelaar op: ze maakten hun plannen kenbaar en riepen kandidaten op.

Hoewel de meeste bouwgroepen zich in de steden bevinden, zijn er ook voorbeelden in de periferie. In een buitenwijk van Darmstadt gingen in 2007 vijf koppels, allemaal ouder dan 55, samenwonen. Ze wilden zo lang ze konden onafhankelijk blijven en voor elkaar zorgen. In een notariële acte lieten ze opnemen dat de leden samen zouden beslissen over nieuwkomers, als er iemand van hen zou wegvallen.

Te midden van de velden, nabij Almere, ligt Villa van Vijven. 'Het zijn vijf geclusterde woningen die zo in elkaar geschoven zijn dat iedereen mee profiteert van het landschap', zegt Totté. 'In dit geval moet je nog steeds bouwgrond aansnijden, maar het maakt wel duidelijk dat je ook op de buiten aan verdichting kunt doen.'

De coöperatieve aanpak gedijt vooral in Zwitserland. Het model deemsterde wat weg na de jaren 60, maar is onlangs nieuw leven ingeblazen. De overheid koopt gebouwen op en biedt ze aan tegen gecontroleerde prijzen. Wie een

aandeel koopt, verwerft een woonrecht. Naargelang de levensfase waarin men zich bevindt, geeft dat uitzicht op een grotere of een kleinere woonst. De woonsten blijven eigendom van de coöperatieve, zodat speculatie aan banden gelegd wordt.

Zuurstof

Overheden kunnen niet alleen controleren, ze kunnen ook de impuls geven voor een project. Zo besliste Hannover om erfgoed te herbestemmen en een beschermd schoolgebouw om te turnen tot woningen. Hamburg gaf het collectief bouwproject de Neue Hamburger Terrassen de vrije baan om een verwaarloosde wijk een nieuwe dynamiek te geven.

En projectontwikkelaars die naar rendement streven? Met ruggeleuning van de stad stapte er in Helsinki eentje in het project Tila. Hij was bereid 39 wooneenheden af te leveren in ruwe afwerking (en een stuk winst te laten vallen). Naargelang hun smaak en beursrichtten de bewoners hun wooneenheid op eigen ritme verder in.

'At home', tot 16/9 in Stam, Gent. 'Together', tot 1/7 in Mac's, Grand Hornu. 'Bouwen aan samenwonen', tot 8/6 in Centrale Werkplaatsen, Leuven

In 2007 gingen vijf koppels, allemaal ouder dan 55, samenwonen. Ze wilden zo lang ze konden onafhankelijk blijven en voor elkaar zorgen